

**«8D02202 – Философия» білім беру бағдарламасы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алу үшін ұсынылған
Кельдинова Айман Бауржановнаның «Мәшһүр Жүсіп Көпейұлының философиялық-діни идеялары»
тақырыбындағы диссертациялық жұмысына ресми**

РЕЦЕНЗЕНТТІҢ ЖАЗБАША ПІКІРІ

р/н №	Өлшемшарттар	Өлшемшарттарға сәйкестігі (жауап нұсқаларының бірін сызу)	Ресми рецензенттің ұстанымына негіздеме (ескертуді курсивпен көрсету)
1.	Диссертация тақырыбының (бекіту күніне) ғылымның даму бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкес болуы	1.1 Ғылымды дамытудың басым бағыттарына және/немесе мемлекеттік бағдарламаларға сәйкестігі:	Диссертациялық зерттеу Қазақстан Республикасында жоғары білімді және ғылымды дамытудың 2023 – 2029 жылдарға арналған тұжырымдамасына және Қазақстан Республикасының Үкіметі жанындағы Жоғары ғылыми-техникалық комиссия бекіткен ғылым дамуының басым бағыттарына сәйкес келеді.
		1) диссертация мемлекет бюджетінен қаржыландырылатын жобаның немесе нысаналы бағдарламаның аясында орындалған (жобаның немесе бағдарламаның атауы мен нөмірін көрсету);	Диссертациялық жұмыс Қазақстан Республикасы Ғылым және жоғары білім министрлігімен қаржыландырылатын «Түркі-қазақ философиялық дәстүрі: қазіргі қазақстандық қоғамның трансформациялану үдерісіндегі негізгі идеялар мен басымдылықтары» гранттық ғылыми жобасы аясында орындалды (грант №АР26199931, 2025–2027 жж.). Гранттық жобаның жетекшісі – философия ғылымдарының докторы, қауымдастырылған профессор Г.Г. Барлыбаева.
		2) диссертация басқа мемлекеттік бағдарлама аясында орындалған (бағдарламаның атауын көрсету);	Диссертациялық жұмыс басқа мемлекеттік бағдарлама аясында орындалмаған.

		3) диссертация Қазақстан Республикасының Үкіметі жанындағы Жоғары ғылыми-техникалық комиссия бекіткен ғылым дамуының басым бағытына сәйкес (бағытын көрсету) келеді.	Диссертациялық жұмыс Қазақстан Республикасының Үкіметі жанындағы Жоғары ғылыми-техникалық комиссия бекіткен ғылым дамуының «Әлеуметтік, гуманитарлық ғылымдар және өнер» ғылым бағыты бойынша «Елдің зияткерлік әлеуеті», оның ішінде «Әлеуметтік және гуманитарлық ғылымдар» мамандырылған бағытына толық сәйкес келеді.
2.	Ғылым үшін маңыздылығы	Жұмыс ғылымға елеулі үлесін <u>қосады</u> /қоспайды, ал оның маңыздылығы <u>ашылған</u> /ашылмаған.	Диссертациялық жұмыс ғылымға елеулі үлес қосады және оның маңыздылығы Мәшһүр Жүсіп Көпейұлының діни-философиялық идеяларын қазақ философиясының дербес әрі іргелі зерттеу нысаны ретінде жүйелі түрде пайымдауымен айқындалады. Диссертациялық зерттеуде Мәшһүр Жүсіп Көпейұлы дүниетанымының қалыптасуына ықпал еткен әлеуметтік, тарихи, рухани және тұлғалық алғышарттар мен қайнар көздер талданып, оның мұрасы қазақ қоғамының отарлық трансформациялар кезеңіндегі рухани ізденістерінің философиялық көрінісі ретінде негізделеді. Сонымен қатар, диссертацияда Мәшһүр Жүсіптің адам, имандылық, әділеттілік, сабырлылық, қанағат, рухани кемелдену туралы идеялары, сопылық ілім мен матуридilik таным қағидаттарының синтезі, жәдидшілік ағартушылықпен сабақтастығы ғылыми тұрғыдан ашылып, қазақ діни-философиялық ойының ішкі құрылымы мен даму логикасын тереңірек түсінуге мүмкіндік береді. Осы тұрғыдан алғанда, диссертациялық зерттеу қазақ философиясының тарихи сабақтастығын, ұлттық дүниетанымның рухани-этикалық негіздерін және қазіргі қоғамдағы құндылықтық бағдарларды ғылыми тұрғыдан зерделеуге елеулі үлес қосады.
3.	Өзі жазу принципі	Өзі жазу деңгейі: 1) <u>жоғары</u> ; 2) орташа;	Ізденушінің диссертациялық жұмысының қолжазбасы мен зерттеу тақырыбы бойынша жарияланған ғылыми мақалалары оның ғылыми жазу мәдениетінің

		3) төмен;	қалыптасқанын және зерттеу нысанын дербес пайымдауға қабілетті екенін көрсетеді. Диссертациялық зерттеуде А.Б. Кельдинованың өзіндік баяндау стилі, ой қорыту жүйесі және ғылыми тұжырымдарды дәйекті түрде негіздеуге ұмтылысы айқын байқалады. Диссертация мәтінінде зерттеу тақырыбына қатысты негізгі ұғымдар орынды қолданылып, отандық және шетелдік ғалымдардың еңбектері сараланып, зерттеу мақсаты мен міндеттеріне сәйкес талданған. Ізденуші ғылыми дереккөздерді салыстыра қарастырып, оларды өз тұжырымдарын негіздеуге тиімді пайдалана алған. Бұл диссертациялық жұмыстың ғылыми өлшемдерге сай орындалғанын және ізденушінің маманданған саласы бойынша қалыптасқан зерттеушілік дағдысын көрсетеді.
		4) өзі жазбаған.	
4.	Ішкі бірлік принципі	4.1 Диссертация өзектілігінің негіздемесі:	Диссертациялық жұмыстың өзектілігі қазіргі қазақстандық қоғамда ұлттық рухани мұраны жаңаша пайымдау, тарихи-философиялық сананы қайта жаңғырту және қазақ философиялық ойының өзіндік даму арнасын терең зерттеу қажеттілігімен айқындалады. Ұзақ уақыт бойы қоғамдық санада орныққан идеологиялық шектеулер қазақ халқының діни-философиялық мұрасын толыққанды әрі объективті зерделеуге мүмкіндік бермегені белгілі. Осы тұрғыдан алғанда, көрнекті қазақ ойшылы және діни философы Мәшһүр Жүсіп Көпейұлының философиялық-діни идеяларын арнайы зерттеу қазақ руханиятының тарихи сабақтастығын, ұлттық дүниетанымның құндылықтық негіздерін қайта саралауға мүмкіндік береді. Тәуелсіздік жағдайында ұлттық сананың мәдени негіздерін құрайтын дәстүрлі рухани құндылықтарды қайта түсіну қажеттілігі күшейе түскені белгілі. Мәшһүр Жүсіп мұрасы тек өткен дәуірдің рухани азығы ретінде қана емес,
		1) <u>негізделген;</u>	
		2) ішінара негізделген;	
		3) негізделмеген.	

			сонымен қатар тәуелсіз Қазақстанның құндылықтық бағдары ретінде қарастырылуы тиіс. Сондықтан, ойшылдың философиялық-діни мұрасын қазіргі қоғамның рухани трансформациясы, ұлттық бірегейлік пен мәдени кодты нығайту, тарихи жадыны жаңғырту тұрғысынан талдау диссертациялық тақырыптың ғылыми және дүниетанымдық өзектілігін негіздейді.
	4.2 Диссертация мазмұны диссертация тақырыбын айқындайды:		Кельдинова Айманның диссертациялық жұмысының мазмұны және құрылымы зерттеу тақырыбын жан-жақты айқындайды.
	1) айқындайды;		Диссертация кіріспеден, үш негізгі тараудан, қорытындыдан және пайдаланылған әдебиеттер тізімінен құралған. Кіріспе бөлімінде зерттеу жұмысының өзектілігі, мақсаты, міндеттері, зерттеу пәні мен нысаны, теориялық-әдіснамалық базасы, ғылыми жаңалығы және қорғауға ұсынылатын негізгі тұжырымдары нақты көрсетілген.
	2) ішінара айқындайды;		Жұмыстың бірінші тарауында Мәшһүр Жүсіп Көпейұлының діни-этикалық дүниетанымының қалыптасуы тарихи-философиялық тұрғыдан қарастырылса, екінші тарауда оның діни идеяларының философиялық негіздері, адам мәселесі, сопылық және матуридилік таныммен байланысы талданған. Үшінші тарауда ойшылдың философиялық-діни мұрасының қазіргі заман шындығы, жәдидшілік ағартушылық және қазақстандық қоғамның рухани трансформациясы аясындағы маңызы ашылған. Қорытынды бөлімде зерттеу нәтижелері жинақталып, негізгі ғылыми тұжырымдар жүйеленген.
	3) айқындамайды.		
	4.3. Мақсаты мен міндеттері диссертация тақырыбына сәйкес келеді:		Диссертациялық жұмыстың мақсаты мен міндеттері зерттеу тақырыбына толықтай сәйкес келіп, өзара логикалық бірлікте қарастырылған. Қойылған міндеттер бір-бірімен тығыз байланысты және зерттеу мақсатына жетудің нақты жолын белгілейді. Атап айтқанда, Мәшһүр
	1) сәйкес келеді;		
	2) ішінара сәйкес келеді;		

		3) сәйкес келмейді.	Жүсіп Көпейұлының тұлғалық дүниетанымының эволюциясын талдаудан бастап, оның философиялық-діни идеяларының қазіргі қазақстандық қоғамдағы маңызын айқындауға дейінгі міндеттер кезең-кезеңімен және жүйелі түрде орналасқан. Сопылық ілім мен матуридилік танымның орнын теориялық негіздеу, жәдидшілік ағартушылық қозғалысының ықпалын зерттеу сынды міндеттер зерттеудің ғылыми тереңдігін айқындайды.
		4.4. Диссертацияның барлық бөлімдері мен ережелері логикалық байланысқан:	Диссертациялық жұмыстың құрылымы мен мазмұны біртұтас ғылыми логикаға негізделген. Барлық тараулар, бөлімдер және ұсынылған тұжырымдар өзара байланысты болып, зерттеу мақсатына кезең-кезеңімен қол жеткізуге мүмкіндік береді.
		1) толық байланысқан;	Жұмыста теориялық талдау, тарихи-философиялық пайымдау және қорытынды тұжырымдар бір-бірін толықтырып, мазмұндық жағынан үйлесімді берілген. Әр бөлім алдыңғы бөлімде көтерілген мәселелерді жалғастырып, зерттеу нысанын жан-жақты ашуға қызмет етеді.
		2) ішінара байланысқан;	
		3) байланыс жоқ.	
		4.5 Автор ұсынған жаңа шешімдер (қағидаттар, әдістер) дәлелденіп, бұрыннан белгілі шешімдермен салыстырылып бағаланған:	Диссертациялық жұмыста Кельдинова А.Б. ұсынған жаңа ғылыми шешімдер мен қағидаттар нақты дереккөздік базаға, жүйелі әдіснамалық ұстанымдарға және салыстырмалы ғылыми талдауға сүйене отырып дәлелденген. Зерттеудің теориялық негізін Мәшһүр Жүсіп Көпейұлының поэтикалық туындылары, қолжазбалары, жарияланған еңбектері, сондай-ақ отандық және шетелдік зерттеушілердің философиялық, діни және тарихи еңбектері құрайды.
		1) сыни талдау бар;	Ізденуші тарихи әдіс арқылы қазақ ойшылы өмір сүрген дәуірдің әлеуметтік-мәдени жағдайын, философиялық талдау арқылы оның діни-этикалық қағидаларын, ал герменевтикалық және мәтіндік талдау арқылы шығармаларының ішкі мазмұны мен дүниетанымдық
		2) талдау ішінара жүргізілген;	
		3) талдау өз пікіріне емес, басқа авторлардың сілтемелеріне негізделген;	
		4) талдау жоқ.	

			астарын ашып көрсетеді. Сонымен қатар, салыстырмалы әдіс негізінде Мәшһүр Жүсіп мұрасы қазақ ағартушыларының, ислам ойшылдарының және сопылық дәстүр өкілдерінің көзқарастарымен байланыста қарастырылып, оның діни-философиялық жүйесінің өзіндік ерекшелігі айқындалған. Бұл диссертацияда ұсынылған жаңа шешімдердің ғылыми тұрғыдан негізделгенін және зерттеу нәтижелерінің бұрынғы еңбектермен салыстырылып, дербес ғылыми баға алғанын көрсетеді.
5.	Ғылыми жаңашылдық принципі	5.1 Ғылыми нәтижелер мен ережелер жаңа ма?	Диссертациялық зерттеудің ғылыми жаңалықтары кешенді және жүйелі сипатымен ерекшеленеді. Ізденуші Мәшһүр Жүсіп Көпейұлының философиялық мұрасын бір ғана қырынан емес, бірнеше өзара байланысты бағытта зерттеп, әрқайсысы бойынша нақты жаңа нәтижеге қол жеткізген. Жәдидшілік ағартушылық қозғалысының ойшыл көзқарасының қалыптасуына ықпалын ғылыми негізде дәлелдеу - бұл қазақ зиялылық тарихы үшін маңызды жаңа қадам. Адам мәселесін имандылық, сабырлылық, қанағат, әділеттілік секілді этикалық құндылықтар негізінде іргелі ұстаным ретінде қарастыру философиялық антропология аясында жаңа беттер ашады. Ең маңыздысы - ойшылдың идеяларын қазіргі қазақстандық қоғамның рухани трансформациясы контекстінде өзекті құндылықтық бағдар ретінде айшықтау бүгінгі ғылым үшін де, қоғам үшін де аса маңызды жаңашыл тұжырым болып табылады. Барлық ғылыми нәтижелер бірлікте қарастырылғанда диссертацияның толыққанды ғылыми жаңалық екені күмән тудырмайды.
		1) <u>толығымен жаңа;</u>	
		2) ішінара жаңа (25-75% жаңа);	
		3) жаңа емес (жаңасы 25%-дан кем).	
		5.2 Диссертацияның қорытындылары жаңа ма?	
		1) <u>толығымен жаңа;</u>	Диссертацияның қорытындылары толығымен жаңа. Қорытындыларда Мәшһүр Жүсіп Көпейұлының дүниетанымы шығыстық және батыстық таным дәстүрлерін, діни білімдер мен қазақ ағартушылық
		2) ішінара жаңа (25-75% жаңа);	

		3) жаңа емес (жаңасы 25%-дан кем).	идеяларын тоғыстырған ерекше тұлғалық парадигма ретінде бағаланады. Диссертация қорытындыларында адам мәселесінің ойшыл дүниетанымындағы орталық орны, сопылық ілім мен матуридилік танымның өзара үндестігі, Алланың сипаттарын жүйелі түсіндіру ерекшелігі, жәдидшілік ағартушылықтың ықпалы және Мәшһүр Жүсіп идеяларының қазіргі қазақстандық қоғамның рухани трансформациясы жағдайындағы маңызы ғылыми тұрғыдан негізделген.
		5.3 Техникалық, технологиялық, экономикалық немесе басқару шешімдері жаңа және негізделген бе?	Диссертациялық зерттеуде қолданылған ғылыми-теориялық және әдіснамалық шешімдер жаңалық сипатқа ие және толық негізделген.
		1) толығымен жаңа;	
		2) ішінара жаңа (25-75% жаңа);	
		3) жаңа емес (жаңасы 25%-дан кем).	
6.	Негізгі қорытындылардың негізділігі	Барлық негізгі қорытындылар ғылыми тұрғыдан қарағанда ауқымды дәлелдемелерде <u>негізделген</u> /негізделмеген (qualitative research (куолитатив ресеч) және өнер және гуманитарлық ғылымдар бойынша даярлық бағыттары үшін).	Барлық негізгі қорытындылар ғылыми тұрғыдан ауқымды дәлелдемелерге негізделген. Диссертациялық зерттеу сапалық зерттеу әдіснамасына және гуманитарлық ғылымдардағы ғылыми талдау талаптарына сәйкес орындалған. Кельдинова А.Б. Мәшһүр Жүсіп Көпейұлының шығармашылық мұрасын, поэтикалық туындыларын, қолжазбалары мен жарияланған еңбектерін, сондай-ақ философия, дінтану, тарих, әдебиеттану, шығыстану және исламтану салаларындағы отандық және шетелдік ғылыми еңбектерді кеңінен пайдалана отырып, негізгі тұжырымдарын дәлелді түрде негіздеген. Зерттеу барысында тарихи-философиялық, салыстырмалы, мәтіндік, герменевтикалық және контекстік талдау әдістерінің қолданылуы қорытындылардың ғылыми сенімділігін арттыра түседі. Сондықтан, диссертацияда

			ұсынылған қорытындылар дереккөздік базаға, теориялық пайымдауға және жүйелі ғылыми талдауға сүйенген негізді тұжырымдар болып табылады.
7.	Қорғауға шығарылған негізгі ережелер	Әрбір ереже бойынша келесі сұрақтарға жеке жауап беру қажет: 7.1 Ереже дәлелденді ме? 1) <u>дәлелденді</u>; 2) шамамен дәлелденді; 3) шамамен дәлелденбеді; 4) дәлелденбеді; 5) бұл тұжырымда ереженің дәлелденгенін тексеру мүмкін емес. 7.2 Тривиалды ма? 1) иә; 2) <u>жоқ</u>; 3) бұл тұжырымда ереженің тривиалды екенін тексеру мүмкін емес. 7.3 Жаңа ма? 1) <u>иә</u>; 2) жоқ; 3) бұл тұжырымда ереженің жаңашылдығын тексеру мүмкін емес. 7.4 Қолдану деңгейі:	7.1. Дәлелденді. Ізденуші қорғауға ұсынған жеті негізгі ғылыми тұжырымдар диссертациялық жұмыстың тақырыбы мен мазмұнына толық сәйкес келеді. Аталған тұжырымдар зерттеу барысында жүргізілген теориялық талдау, әдіснамалық ұстанымдар және логикалық пайымдаулар негізінде қалыптасқан. Қорғауға шығарылған негізгі ғылыми тұжырымдар диссертацияның құрылымдық мазмұнымен тығыз байланысып, жұмыста қарастырылған ғылыми мәселелердің жүйелі шешімін көрсетеді. 7.2. Тривиалды емес. Автор қағидаттарды тың көзқарас, тұжырым тұрғысынан негіздеген. 7.3. Иә, жаңа. Диссертацияда қорғауға ұсынылған негізгі тұжырымдар Мәшһүр Жүсіп Көпейұлы мұрасын зерттеудің жаңа ғылыми бағытын айқындайды. Бұған дейін ойшылдың шығармашылық мұрасы негізінен филологиялық, әдебиеттанулық, тарихи немесе фольклортанулық тұрғыдан қарастырылып келсе, аталған диссертациялық жұмыста оның дүниетанымы арнайы философиялық зерттеу нысаны ретінде талданған. 7.4. Қолдану деңгейі - кең. Диссертациялық жұмыстың қолдану аясы көпқырлы және ғылыми-практикалық маңызы жоғары. Зерттеу қорытындыларын қазақ халқының рухани мұрасын жаңаша

		1) тар;	пайымдауда, ұлттық бірегейлік пен мәдени код мәселелерін зерттеуде, сондай-ақ қазіргі қоғамдағы рухани-адамгершілік құндылықтарды негіздеуде пайдалануға болады. 7.5. Иә, дәлелденген. Зерттеу нәтижелері мен қорытындылары отандық және шетелдік ғылыми басылымдарда жалпы саны 12 ғылыми еңбектер түрінде жарияланды. Атап айтқанда, олардың ішінде 1 мақала Скопус халықаралық деректер базасына енгізілген ғылыми журналда, 7 мақала ҚР ҒЖБМ Ғылым және жоғары білім саласындағы сапаны қамтамасыз ету комитеті ұсынған ғылыми басылымдар тізіміне енген журналдарда және 4 ұжымдық монография түрінде жарық көрді.
		2) орташа;	
		3) <u>кең</u>	
		4) бұл тұжырымда ереженің қолдану деңгейін тексеру мүмкін емес.	
		7.5 Мақалада дәлелденген бе?	
		1) <u>иә</u> ;	
		2) жоқ	
8.	Дәйектілік қағидаты.	8.1 Әдіснаманы таңдау – негізделген немесе әдіснама нақты жазылған:	Әдіснаманы таңдау негізделген және диссертациялық зерттеудің мақсаты мен міндеттеріне толық сәйкес келеді. Жұмыста тарихи-философиялық, салыстырмалы, герменевтикалық, мәтіндік және контекстік талдау әдістері нақты қолданылып, олардың зерттеу нысанын жан-жақты ашудағы рөлі көрсетілген. Диссертациялық зерттеудің дереккөздік негізін Мәшһүр Жүсіп Көпейұлының поэтикалық шығармалары, қолжазба мұралары және жарық көрген еңбектері құрайды. Сонымен бірге жұмыста философия, тарих, әдебиеттану, филология, шығыстану, дінтану және исламтану бағыттарындағы ғылыми еңбектер, архивтік материалдар мен этнографиялық деректер кеңінен қамтылып, зерттеу мақсатына сәйкес пайдаланылған.
	Дереккөздер мен ұсынылған ақпараттың дәйектілігі	1) <u>иә</u> ;	
		2) жоқ.	

		8.2 Диссертация жұмысының нәтижелері компьютерлік технологияларды қолдану арқылы ғылыми зерттеулердің қазіргі заманғы әдістері мен деректерді өңдеу және интерпретациялау әдістемелерін пайдалана отырып алынған:	Диссертациялық жұмыстың нәтижелері қазіргі заманғы ғылыми зерттеу әдістерін пайдалану арқылы алынған. Зерттеу барысында дереккөздерді жинақтау, жүйелеу, мәтіндік талдау, салыстырмалы пайымдау және ғылыми әдебиеттерді интерпретациялау әдістері қолданылды.
		<u>1) иә;</u>	
		2) жоқ.	
		8.3 Теориялық қорытындылар, модельдер, анықталған өзара байланыстар және заңдылықтар эксперименттік зерттеулермен дәлелденген және расталған (педагогикалық ғылымдар бойынша даярлау бағыттары үшін нәтижелер педагогикалық эксперимент негізінде дәлелденеді):	Диссертациялық жұмыс философия және гуманитарлық ғылымдар бағыты бойынша орындалғандықтан, зерттеу нәтижелерін эксперименттік жолмен дәлелдеу талап етілмейді. Жұмыста ұсынылған теориялық қорытындылар мен анықталған өзара байланыстар тарихи-философиялық, салыстырмалы, герменевтикалық және мәтіндік талдау әдістері арқылы негізделген.
		<u>1) ия;</u>	
		2) жоқ.	
		8.4 Маңызды мәлімдемелер нақты және сенімді ғылыми әдебиеттерге сілтемелермен <u>расталған</u> / ішінара расталған / расталмаған.	Маңызды мәлімдемелер нақты және сенімді ғылыми әдебиеттерге жасалған сілтемелермен расталған. Диссертациялық жұмыста Мәшһүр Жүсіп Көпейұлының шығармалары, қолжазбалары мен жарияланған еңбектері, сондай-ақ философия, тарих, әдебиеттану, дінтану, исламтану және шығыстану салаларындағы отандық және шетелдік зерттеушілердің еңбектері кеңінен пайдаланылған.
		8.5 Пайдаланылған әдебиеттер тізімі әдеби шолуға <u>жеткілікті</u> /жеткіліксіз.	
			Пайдаланылған әдебиеттер тізімі әдеби шолуға толық жеткілікті және өте жоғары деңгейде жасақталған. Диссертациялық жұмыста 300 дереккөздің пайдаланылуы

			зерттеу тақырыбының кең әрі жан-жақты қамтылғанын көрсетеді.
9	Практикалық құндылық қағидаты	9.1 Диссертацияның теориялық маңызы:	Диссертациялық жұмыстың теориялық маңызы айқын және жоғары бағалауға лайықты. Ізденуші Мәшһүр Жүсіп Көпейұлының философиялық-діни мұрасын бүгінгі гуманитарлық ғылым аясында жүйелі зерттеп, оның этикалық ұстанымдарының - әділеттілік, адалдық, рухани жауапкершілік заманауи тұлға тәрбиесіндегі маңызын нанымды дәлелдеген. Ойшыл мұрасын ұлттық бірегейлік пен мәдени кодты орнықтырудың тиімді тетігі ретінде қарастыруы қазақ философиясының теориялық базасын айтарлықтай байытады.
		1) бар;	
		2) жоқ.	
		9.2 Диссертацияның практикалық маңызы бар және алынған нәтижелерді практикада қолдану мүмкіндігі жоғары:	Диссертациялық жұмыстың практикалық маңызы өте жоғары деп бағалауға болады. Зерттеу нәтижелері жоғары оқу орындарының философия, тарих және дінтану мамандықтары бойынша оқу үдерісіне тікелей енгізуге дайын. Атап айтқанда, Мәшһүр Жүсіп Көпейұлының этикалық және рухани-философиялық тұжырымдамалары негізінде студенттерге арналған таңдаулы курстар мен әдістемелік нұсқаулықтар жасақтауға толыққанды мүмкіндік туады. Жұмыс материалдары магистранттар мен докторанттардың ғылыми зерттеулеріне берік теориялық тірек бола алады.
		1) иә;	
		2) жоқ.	
		9.3 Практикалық ұсыныстар жаңа ма?	Диссертацияда берілген практикалық ұсыныстар өзінің жаңашылдығымен ерекшеленеді. Қазақ ойшылының рухани-этикалық мұрасын ұлттық бірегейлікті нығайтудың құралы ретінде қарастыру - бұл ғылыми жаңашылдықтың айқын белгісі.
		1) толығымен жаңа;	
		2) ішінара жаңа (25-75% жаңа);	
		3) жаңа емес (жаңасы 25%-дан кем).	

10.	Жазу және ресімдеу сапасы	Академиялық жазу сапасы:	Диссертациялық жұмыстың академиялық жазу сапасы жоғары деңгейде екені айқын байқалады. Ізденуші ғылыми стильдің барлық талаптарын мүлтіксіз сақтаған: терминологиялық дәлдік, ойды логикалық жүйелілікпен баяндау, дәлелдер мен тұжырымдардың бірізділігі - осының бәрі жұмыстың мәтінінен анық көрінеді. Әрбір тарау өз ішінде тұтастықты сақтай отырып, жалпы зерттеу мақсатына қызмет етеді. Талдау тереңдігі мен қорытындылардың дәйектілігі ізденушінің ғылыми ойлау мәдениетінің қалыптасқандығын көрсетеді.
		1) жоғары;	
		2) орташа;	
		3) орташадан төмен;	
		4) төмен.	Диссертациялық жұмыс тұтастай алғанда жоғары ғылыми деңгейде орындалған. Болашақта зерттеуді одан әрі дамыту мақсатында бірнеше пікір айтуға болады. Атап айтқанда, Мәшһүр Жүсіп Көпейұлының философиялық мұрасын батыс және шығыс ойшылдарының тұжырымдамаларымен салыстырмалы талдауды кеңейту жұмыстың халықаралық ғылыми аренадағы мәртебесін одан да арттырады еді. Бұл ескертулер жұмыстың жалпы сапасына нұқсан келтірмейді, керісінше, зерттеудің перспективалы екенін көрсетеді.
11.	Диссертацияға ескертулер		Диссертациялық жұмыс тұтастай алғанда жоғары ғылыми деңгейде орындалған. Болашақта зерттеуді одан әрі дамыту мақсатында бірнеше пікір айтуға болады. Атап айтқанда, Мәшһүр Жүсіп Көпейұлының философиялық мұрасын батыс және шығыс ойшылдарының тұжырымдамаларымен салыстырмалы талдауды кеңейту жұмыстың халықаралық ғылыми аренадағы мәртебесін одан да арттырады еді. Бұл ескертулер жұмыстың жалпы сапасына нұқсан келтірмейді, керісінше, зерттеудің перспективалы екенін көрсетеді.
12.	Докторант мақалаларының зерттеу тақырыбы бойынша ғылыми деңгейі (диссертация мақалалар сериясы нысанында қорғалған жағдайда ресми рецензенттер докторанттың зерттеу тақырыбы бойынша әр мақаласының ғылыми деңгейін зерделейді)		Кельдинова Айманның зерттеу тақырыбы бойынша жарияланған еңбектерінің ғылыми деңгейі жоғары. Мақалалардың мазмұны диссертациялық жұмыстың өзегімен тығыз байланысты: Мәшһүр Жүсіп Көпейұлының философиялық-діни мұрасы әр еңбекте әртүрлі қырынан зерделеніп, тұтас зерттеу концепциясының қалыптасуына септігін тигізген. Скопус базасындағы жарияланым ізденушінің ғылыми нәтижелерінің халықаралық деңгейде өзектілігін растайды. Отандық рецензияланатын журналдардағы 7 мақалалар тақырыптың теориялық және практикалық аспектілерін кезең-кезеңімен ашып, диссертацияның мазмұнын байытқан. Ұжымдық монографиялардағы тараулар ізденушінің кең ғылыми көзқарасы бар зерттеуші екенін көрсетеді.

13.	Ресми рецензенттің шешімі (осы Үлгі ереженің 28-тармағына сәйкес)		Зерттеу тақырыбының өзектілігі толық негізделген, қойылған мақсат пен міндеттер жан-жақты орындалған, ғылыми жаңалығы мен практикалық маңызы жоғары деңгейде дәлелденген. Диссертациялық жұмыстың құрылымы логикалы әрі жүйелі, қолданылған әдіснамасы зерттеу мақсатына толық сәйкес келеді, тұжырымдары дәйекті және сенімді. Аталған диссертация қазақ философиясы саласына елеулі үлес қосатын толыққанды ғылыми еңбек болып табылады. Рецензент ретінде аталған диссертацияны қорғауға ұсынамын және диссертант Кельдинова Айман Бауржановна «8D02202 - Философия» білім беру бағдарламасы бойынша философия докторы (PhD) дәрежесін алуға лайықты деп санаймын.
-----	---	--	---

Ресми рецензенттер пікірлерінде келесі шешімдердің бірін көрсетеді:

- 1) философия докторы (PhD) немесе бейіні бойынша доктор дәрежесін беру;
- 2) диссертацияны пысықтауға жіберу (диссертация мақалалар сериясы нысанында қорғалған жағдайлардан басқа);
- 3) философия докторы (PhD) немесе бейіні бойынша доктор ғылыми дәрежесін беруден бас тарту

Ресми рецензенттер пікірлерінің көшірмелері докторантқа диссертация қорғауға дейін кемінде 5 (бес) жұмыс күнінен кешіктірілмей беріледі.

Ресми рецензент:

**Нұр-Мұбарак Египет ислам мәдениеті университетінің профессоры,
философия ғылымдарының докторы**

(қолы)

К.А. Затов

кадр бөлімі
отдел кадров